Toespraak door Alet Boukes bij de onthulling van Stolpersteine voor het gezin Krammer-Van Gelderen, Seringenstraat 40, op 20 juli 2018.

Dames en Heren,

Straks worden er Stolpersteine gelegd, o.a. in de Seringenstraat voor leden van de familie Krammer. Tegelijk met het leggen van de Stolpersteine zal daar ook een gedicht van mijn hand worden onthuld. Dat is denk ik de reden waarom ik gevraagd ben door de stichting Stolpersteine om hier kort te spreken.

U hebt het kunnen lezen in de uitnodiging. Ik ben, naast alles wat ik gedaan heb en nog doe, dichter. Van 2009-2011 was ik de officiële stadsdichter van Zwolle.

Dichters, hoe verschillend ook, ze hebben allemaal iets met taal. Dat geldt ook voor mij. Taal begint met woorden. Over één woord heb ik de afgelopen tijd in het bijzonder nagedacht. Het woord GESCHIEDENIS. Op zich een heel gewoon woord, maar toen ik nader keek ontdekte ik dat dat woord eigenlijk uit 3 woorden bestaat. Ten eerste uit het voltooid deelwoord "Geschied", een enigszins verouderd woord, dat aangeeft dat iets gebeurd is, dus verleden tijd en voltooid. Ten tweede uit het woordje EN, een woord dat iets aan iets anders koppelt, en het woord IS, de derde persoon van het werkwoord ZIJN, en tegenwoordige tijd, dus NU. Eigenlijk wordt in dat ene woord geschiedenis dus het verleden aan het heden gekoppeld, het is er door dat kleine woordje EN, onlosmakelijk mee verbonden. Of de uitleg etymologisch juist is, weet ik niet, maar het is mijn uitleg. Zie het als dichterlijke vrijheid.

Het heden kun je niet zien zonder het verleden, vind ik. Soms dringt het verleden zich zo maar aan je op, zoals in onze stad als je wandelt door het Middeleeuwse Celekwartier, of als je de factoorshuizen aan de Thorbeckegracht beziet, of hier in de Synagoge, met al die namen van hen die niet terugkeerden.

Het verleden heeft ook een verhaal nodig. Het verhaal van mensen maakt de geschiedenis pas echt levend.

De Stolpersteine brengen het verleden naar het heden. Iedere steen een naam van een uniek, onvervangbaar mens, die op die plek in onze stad geleefd heeft. Soms is er alleen een naam, in een enkel geval is er meer. Zo hebben de kinderen Krammer uit de Seringenstraat ook een gezicht, doodat de moeder van mevrouw Maasen, die hier vanmiddag ook is, ze op de foto heeft gezet. Mietje, Fietje en David Krammer en hun nichtje Judith, samen met andere kinderen uit de Seringenstraat.

De kinderen in de Seringenstraat, ze hebben er gespeeld. Ik stel me zo voor "Verstoppertje". Kent u dat spel nog? Degene die moet gaan zoeken sluit de ogen, terwijl de anderen wegstuiven . Er wordt langzaam geteld. 1,2,3,4,54,6,7,8,9,10 en dan wordt er hardop als waarschuwing geroepen "Wie niet weg is wordt gezien." Als je wel weg was, werd je natuurlijk niet gezien en dat was natuurlijk de bedoeling.

De kinderen Krammer, ze kunnen geen verstoppertje meer spelen, ze zijn weg, maar het bijzondere van vandaag is dat we met het leggen van de Stolpersteine kunnen zeggen: WIE

WEG IS, WORDT GEZIEN.(en kan dus niet vergeten worden). Het gedicht draagt daar dan nog eens extra aan bij.

WIE WEG IS WORDT GEZIEN, dat geldt ook voor alle andere stolperstenen die er al liggen en vandaag gelegd gaan worden.

Een verhaal om door te vertellen, van generatie op generatie, le door wa door. Omdat nooit vergeten kan en mag worden wat is gebeurd.

Ik heb , denk ik voldoende exemplaren van mijn eerste dichtbundel “Licht op Zwoller”meegenomen

Daarin staat ook het gedicht “DE FOTO”, waarover ik zojuist sprak. U mag allemaal een exemplaar van de bundel meenemen. Er staan ook nog een aantal andere herinneringsgedichten in.